

**IJTIMOYIY TARMOQLARNING YOSHLAR MA'NAVIYATIGA
TA'SIRI**

**Turkbenbayeva Durdona Erkanat kizi
Ajiniyez nomidagi Nukus Davlat Pedagogika Instituti**

2-kurs magistranti

Annotatsiya: Maqolada milliy o'zlik va ma'naviy qadriyatlarga qarshi tahdid va xatarlar tobora kuchayib borayotgan bir paytda yoshlar tarbiyasi va ularga ta'sir qiluvchi omillar tahlil qilinadi.

Kalit soʻzlar: ijtimoiy tarmoqlar, "Odnoklassniki.ru", odob- axloq, "Feysbuk", "V.kontakte", "Moymir", Sotsial tarmoqlar, virtual narkotik.

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА ДУХОВНОСТЬ МОЛОДЕЖИ

Туркбенбаева Дурдона Эركانат кызы

Нукусский государственный педагогический институт имени

Ажиньева аспирант 2 курса

Аннотация: В статье анализируется воспитание молодежи и факторы, воздействующие на нее в условиях возрастания угроз и опасностей в отношении национальной идентичности и духовных ценностей.

Ключевые слова: социальные сети, «Одноклассники.ру», этика, «Facebook», «Вконтакте», «Моймир», социальные сети, виртуальный наркотик.

THE EFFECT OF SOCIAL NETWORKS ON YOUTH SPIRITUALITY

Turkbenbayeva Durdona Erkanat kizi

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyez

2nd year graduate student

Abstract: The article analyzes the education of young people and the factors affecting them at a time when threats and dangers against national identity and spiritual values are increasing.

Keywords: *social networks, "Odnoklassniki.ru", ethics, "Facebook", "V.kontakte", "Moymir", Social networks, virtual drug.*

"Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi" Bugungi kunda internetdagi ijtimoiy tarmoqlar ayniqsa yoshlar orasida ommalashib bormoqda.

Yurtimizda internetdan foydalanuvchilarning aksariyati "Odnoklassniki.ru", "Feysbuk", "V.kontakte", "Moymir" kabi tarmoqlarda o'z profillariga ega. Biroq keyingi yillarda mazkur tarmoqlarning yoshlar tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan jihatlari ham ko'zga tashlanayotgani ko'pchilikni tashvishga solmoqda. So'rovnomani o'tkazishdan maqsad ham mazkur masala yuzasidan o'quvchilarimizning fikrlarini o'rganish edi. Bir hafta davomida 110dan ortiq ishtirokchi "Internetdagi ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotida qanday o'rin tutadi?" so'rovnomasiga o'z munosabatlarini bildirishdi. Qizig'i shundaki, o'quvchilarning 32 foizi ushbu tarmoqlar do'stlar orttirish, manfaatli tanishuvlar uchun kerak degan fikrni ma'qullagan bo'lsa, yana shuncha foydalanuvchi tarmoqlarning yoshlar tarbiyasi va odob-axloqiga salbiy ta'sir ko'rsatayotganini tan olgan. Demak, bugun ijtimoiy tarmoqlar qanchalik ommalashmasin, uning salbiy oqibatlarini ko'ra bilayotganlar safi ham oshib bormoqda. So'rovnomaning to'liq natijasi bilan tanishing: Savol: Internetdagi ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotida qanday o'rin tutadi?

1. Do'stlar orttirish va manfaatli tanishuvlarga yordam beradi - 32 (26.9%);
2. O'z fikrini erkin bildirish imkoniyatini beradi - 24 (20.2%);
3. Yoshlar tarbiyasi va odob- axloqiga salbiy ta'sir ko'rsatadi - 32 (26.9%);
4. G'araz niyatli shaxslarning o'z manfaati yo'lida foydalanishi uchun bir vosita - 10 (8.4%);
5. Bekorchilikdan boshqa narsa emas - 21 (17.6%). Eslatib o'tamiz, "Darakchi" gazetasining shu hafta nashrdan chiqadigan 16- sonida jurnalist Gulnoza Alimovanning "Sotsial tarmoqlar virtual narkotikmi yoki ommaviy madaniyatning yangi bosqichi?" deb nomlangan maqolasi chop etiladi. Muallif mazkur maqolada ijtimoiy tarmoqlarning bugungi kunda yoshlar hayotida tutgan o'rni haqida keng mushohada yuritadi.

Hozirgi globallashuv jarayonida va jahonda olamshumul o'zgarishlar sodir bo'layotgan bir paytda biz nafaqat aniq bir inson, balki butun jamiyat hayotiga o'z ta'sirini o'tkazib kelayotgan axborot texnologiyalarining ajoyib ixtirolaridan biri bo'lmish sotsial tarmoqlarni chetlab o'tolmaymiz. Joriy vaqtda sotsial tarmoqlar

deyarli butun dunyoni qamrab olgan. Ayniqsa, yosh avlod juda ham sotsial tarmoqlarni yaxshi ko'radi. Kinga internetda o'z rasmlarini qo'yish, olis masofadagi do'stlar va qarindoshlar bilan gaplashish, o'yinlar o'ynash, musiqa tinglash va so'nggi yangiliklardan xabardor bo'lish, statuslarni tinmay o'zgartirish yoqmaydi deysiz?

Agar biz sotsial tarmoqlar soniga va ularning turlariga e'tibor qaratadigan bo'lsak, ularning hammasini yoritishda bu maqola ojizlik qiladi. Keling biz eng mashhur sotsial tarmoqlar va ularga qancha foydalanuvchi a'zo bo'lganligiga bir nazar tashlaylik: Facebook – 750 million, Twitter – 200 million, Qzone – 480 million, Odnoklassniki.ru – 100 million, V kontakte – 135 million va hokazo. Mana ko'rib turganingizdek, shu raqamlar insoniyatning qanchalik sotsial tarmoqlar ichiga kirib ketayotganligidan dalolat bermoqda. Tabiiyki, sizda savol paydo bo'lishi mumkin: bu yaxshimi yoki aksinchami? Albatta, ko'pchilik bu tarmoqlarni ma'qullaydi va unga ijobiy baho beradi. Chunki, hozir sotsial tarmoqlar bo'sh vaqtni o'tkazishning eng yaxshi vositasi hisoblanadi. Endi esa, keling, sotsial tarmoqlarnig bizning hayotimizga, dunyoqarashimizga, ongimizga, aql-u shuurimizga va sog'lig'imizga qanday ta'sir etishi haqida fikr yuritaylik. Internetning zo'r berib rivojlanishi bilan odamzod borgan sari me'yorni unutib, uning girdobiga bexosdan tortilmoqda. Axir biz bir muhim narsani esdan chiqarmasligimiz darkor: real hayot boshqa, virtual hayot boshqa. Biz kundalik hayotda odamlar bilan jonli muloqotda bo'lamiz, jonli fikr almashinamiz va o'zimizga kerakli bo'lgan xulosalarni chiqaramiz. Virtual hayot esa insonni tamomila dunyoqarashi va ongini o'zgartirib yuborishi mumkin. Keling, aynan shuni sotsial tarmoqlar misolida ko'raylik. Hozirda sotsial tarmoqlarning PR faoliyati va reklamasi juda rivojlanmoqda. Hatto 2010 yili amerikalik rejisser Devid Fincherning Facebook sotsial tarmog'i asoschisi Mark Tsukerberg haqidagi "Sotsial tarmoq" nomli badiiy filmi suratga olindi. Hozirgi zamonda ko'p yoshlar o'z vaqtlarini sotsial tarmoqlarda o'tkazishadi. Ular hatto darslarini, uy yumushlarini va o'z rejalarini ham yodidan chiqarib yuborishadi. Bu esa, sotsial tarmoqlarga qaram bo'lishdan boshqa hych gap emas. Yoxud

boshqacha soʻz bilan aytadigan boʻlsak, bu – psixologik qaramlikdir. Internet olamida sayyohat qilar ekansiz, baʼzilarning erta-yu kech “Online”, “V seti”, “Gotov k obshyeniye” kabi statuslarini koʻrasiz.

Ushbu odamlar bamisoli sotsial tarmoqlarda “yashashadi”. Ular uchun virtual hayot muammolari va tashvishlari har narsadan, jumladan real hayotdan ustun turadi. Bizning fikrimizcha, bu tendentsiya salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Chunki inson sotsial tarmoqlarda boʻlar ekan, u oʻz hayotini faqat shu tarmoqlar orqali koʻradi, xulosalarni tarmoq nuqtai nazaridan va ulardagi aʼzolar fikrlaridan chiqaradi, uning dunyoqarashi shu tarmoq doirasida shakllanadi, xullas bunday insonlarning ongi faqat bir olamda yashaydi. Inson real hayotidagi kamchiliklarini, siqilishlarini va muvaffaqiyatsizliklarini tarmoqda qoplashga intiladi. Rasmlar va ularga berilgan sharhlar, yangi doʻstlar, yorqin lavhalar va tarmoqlararo uyushmalar odamni toʻlqinlantiradi. Internet ularning fikrlashini butunlay oʻzgartirib yuboradi.

Undan tashqari sotsial tarmoqlar gʻarazgoʻy odamlarning yovuz maqsadlariga xizmat qilishlari mumkin. Masalan, tarmoqqa qoʻyilgan axborot va xabarlar boshqalar tomonidan oʻgʻirlanishi, buzilishi va boshqa tarmoq aʼzolariga yuborilishi mumkin. Yoki firibgarlar qalbaki rasmlar va yolgʻon maʼlumotlar bilan oʻz maqsadlariga erishishlari mumkin. Hatto sotsial tarmoqlar butun boshli qotilliklar, isyonlar, urushlarga sabab boʻlishi mumkin. Masalan, zamonaviy fanda “informatsion urush” degan atama mavjud. Informatsion urush sotsial tarmoqlarda juda qoʻl kelishi mumkin. Ana endi hozirgi vaqtdagi voqyealar bilan sotsial tarmoqlarin bogʻlaylik. Maʼlumki, 2011 – yilning boshi butun jahonning diqqat – eʼtiboriga sazovor boʻlgan “arab inqiloblari” yoki “arab bahori” nomli voqyealar bilan boshlandi. Tunisda boshlangan davlat toʻntarishi zanjirli reaktsiya boʻylab Misr, Liviya, Suriya, Iordaniya, Yaman va boshqa arab davlatlariga tarqaldi. Bu toʻntarishlarga ahamiyat beradigan boʻlsak, harakatlarni boshlaganlar 18 – 35 yoshlardagi fuqarolar edi. Yaʼni, ular ham sotsial tarmoqlar taʼsiri ostida boʻlib qolib, ularning boshqa oʻlkalardagi doʻstlari qanday yashayotganligini koʻrib oʻz hayotlarini tubdan oʻzgartirishga ahd qilishdi. Masalan, Misrdagi tartibsizliklar “Twitter inqilobi” degan nomni oldi. Qarangki, sotsial tarmoq qanchalik jamiyat

hayotiga va davlat siyosatiga o'z ta'sirini o'tkaza oldi. O'ylashimizcha, bu dalil sotsial tarmoq ta'siriga tushgan yangi fuqarolik jamiyati shakllanishinig boshlanishidir.

Yaqindagina ommaviy axborot vositalarida biz bir xabarga duch keldik. Ma'lumki, Saudiya Arabistonida ayollarga transport vositasini haydash taqiqlanadi. Arab dunyosida bo'layotgan voqyealarni kuzatib borgan Saudiya Arabistonidagi ba'zi ayol fuqarolar Facebook tarmog'ida o'z sotsial uyushmasini tuzishdi. Bu uyushmada ularni bir g'oya birlashtirib turdi, ya'ni ular ayollarni avtomobil haydashga va barcha taqiqlarni yo'q qilishga chaqirishgan. Yana bir misol. Shu yilning iyul oyida tinch Norvegiya aholisini larzaga solgan qo'poruvchilik xarakati ham tarmoqda o'z aksini topgan. 77 kishining shafqatsiz tarzda olamdan ko'z yumishiga sababchi bo'lgan Anders Breyvik ham o'z rejalarini Facebook tarmog'ida doimiy yoritib kelgan.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar bo'sh vaqtini faqat sotsial tarmoqlarda o'tirish bilan o'tkazishlari noto'g'ri. Chunki, jonli, haqiqiy va real muloqot o'rnini hyech narsa bosa olmaydi. Yoshlar kitob o'qishlari, o'z ustilarida ishlashlari hamda ijtimoiy faollikni oshirishlari lozim. Tarmoqdagi faollik hyech narsani belgilamaydi va inson to'g'risida haqqoniy bo'lmagan ma'lumotlarni saqlashi mumkin. Maqolamizga yakun yasar ekanmiz, biz sotsial tarmoqlarning hayotimizga bo'lgan ta'sirini rad etolmaymiz. Biz ongli ravishda sotsial tarmoq a'zosi bo'la turib, real hayot va virtual hayotni farqlay bilishimiz lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev. Toshkent shahri, 2021-yil 26-mart.
2. Ziyouz.com
3. <https://elib.buxdu.uz/index.php/pages/referatlar>